

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะได้กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความหมายหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ การเตรียมบุคลากร เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศและติดตามผล ตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งได้แยกกล่าวตามลำดับดังนี้

ความหมายของหลักสูตร

คำว่า "หลักสูตร" ปัจจุบันมีผู้นำคำนี้มาใช้อย่างกว้างขวาง และมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไป ตามทัศนะของนักการศึกษาแต่ละท่านดังเช่น

สุจริต เพียรชอบ (2521 : 1) กล่าวว่า "หลักสูตร หมายถึง รายวิชาต่าง ๆ ที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาในแต่ละระดับชั้น มีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชา ระยะเวลาเรียน เมื่อผู้เรียนเรียนครบตามรายการวิชาต่าง ๆ และตามกำหนดเวลาที่กำหนดก็ให้ถือว่าเรียนครบหลักสูตร"

ก๊อต (Good, 1973 : 151) ได้กล่าวไว้ว่า "หลักสูตร หมายถึง กลุ่มรายวิชาหรือลำดับรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบ ที่ทุกคนต้องเรียนเพื่อให้สำเร็จการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตร เช่น หลักสูตรพลศึกษา และหลักสูตรสังคมศึกษา เป็นต้น"

สมโภชน์ เอนกสุข (2530 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า "หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางสถาบัน การศึกษาจัดขึ้นทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และช่วยให้เกิดพัฒนาการในทุกด้าน"

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529 : 10) กล่าวว่า "หลักสูตร หมายถึง กิจกรรม และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัด ให้แก่ผู้เรียน"

กรมวิชาการ (2526 : 4) ได้ระบุความหมายว่า "หลักสูตร คือ ข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของ ประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ"

สงบ ลักษณะ (2530 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า "หลักสูตร หมายถึง แผนของการจัดมวลประสบการณ์ผ่านทางกิจกรรม และสื่อ นานาชนิด เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่สังคมปรารถนา"

โอลิวา (Oliva, 1982 : 10) ให้ความหมายว่า "หลักสูตร คือ แผนหรือโปรแกรมสำหรับประสบการณ์ทั้งหลายที่นักเรียน จะต้องประสบภายใต้การอำนวยการของโรงเรียน"

จากความหมายของคำว่าหลักสูตรที่ได้กล่าวมาแล้ว จึง พอสสรุปได้ว่า "หลักสูตร หมายถึง โครงการประมวลความรู้ กิจกรรม และประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่จัดให้นักเรียนได้ พัฒนาในทุก ๆ ด้าน แต่การใช้ความหมายของหลักสูตร ควรจะแตกต่าง ไปบ้างตามระดับการศึกษา ทั้งนี้เพราะขอบเขตและภาระหน้าที่ของ การศึกษาในแต่ละระดับชั้นแตกต่างกัน"

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจ องค์ประกอบ หรือแม่บท ในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษา

แห่งชาติที่ต้องการให้หลักสูตรช่วยพัฒนาบุคคลต่าง ๆ ให้เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ และพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้หลักสูตรยังช่วยทำให้บุคคลต่าง ๆ สามารถกำหนดแนวทางในการประกอบอาชีพตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง เพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติได้ ตลอดจนช่วยพัฒนาประเทศชาติไปสู่ความเจริญในทุก ๆ ด้าน

สำหรับความสำคัญของหลักสูตร วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524 : 12-13) ได้กล่าวไว้ดังนี้

- 1) เป็นเอกสารทางราชการ หรือเป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐบาลหรือเอกชน ดังนั้นหลักสูตรจึงเปรียบเสมือน "คำสั่ง" หรือ "ข้อบังคับ" ของทางราชการชนิดหนึ่งนั่นเอง
- 2) เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการที่จะจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐบาลให้แก่โรงเรียน
- 3) เป็นแผนการดำเนินงานของนักบริหาร ที่จะต้องอำนวยความสะดวกดูแล และติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล
- 4) เป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือเครื่องชี้แนวทางในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะจุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งครูควรจะต้องปฏิบัติตามอย่างจริงจัง
- 5) เป็นเครื่องมือของรัฐในอันที่จะพัฒนาคน และพัฒนากำลังคน ซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามแผนของรัฐบาล

6) เป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ เพราะ การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน เพราะถ้าประเทศชาติเรามี หลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ก็จะได้คนที่มีคุณภาพ เหนือประเทศอื่นในโลก

การนำหลักสูตรไปใช้

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ดำเนินหมุนเวียน ต่อเนื่องกันอยู่ตลอดทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การกำหนดความมุ่งหมายของ หลักสูตร การเลือกเนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผล และการปรับปรุงหลักสูตร สำหรับทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา มีความสำคัญซึ่งจะขาดขั้นตอนใดตอนหนึ่งไม่ได้

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนา หลักสูตร ความสำเร็จของหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับขั้นตอนของการใช้หลักสูตร ดังเช่น เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์ และ เลวิส (Saylor, Alexander and Lewis, 1981 : 100) กล่าวว่า หลักสูตรที่ออกแบบไว้อย่างดี เข้มแข็งหรือแปดที่เสถียรที่สุดก็ดี จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับ คุณภาพของแผนหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากนี้ สังกัด อุทราพันธ์ (2528 : 261) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นที่ยอมรับว่า ขั้นตอนการใช้หลักสูตรนั้นเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในการชี้ถึงความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง ทั้งนี้เนื่องจากว่า ถึงแม้ว่าหลักสูตร จะได้สร้างไว้ดีเพียงใดก็ตาม ยังไม่สามารถจะกล่าวได้ว่า หลักสูตรจะ ประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปโดยไม่ ถูกต้อง หรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรก็จะบังเกิดขึ้นอย่าง หลีกเลี่ยงไม่ได้

งานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ มีงานและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติหลายอย่าง
ซึ่งมีนักการศึกษาได้กำหนดงานหรือกิจกรรมไว้เป็นแนวปฏิบัติดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 130-132) ได้กล่าวถึง

กิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีกิจกรรม 3 ประเภทคือ

- 1) การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
- 2) การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายใน

โรงเรียน

- 3) การสอนของครู

นอกจากนี้ สงัด อุทรานันท์ (2532 : 263-271) กล่าวว่า

การใช้หลักสูตรมีงานหลักอยู่ 3 ลักษณะคือ

- 1) งานบริหารและบริการหลักสูตร
 - 1.1) งานเตรียมบุคลากร
 - 1.2) การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร
 - 1.3) การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร
 - 1.4) การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน
- 2) งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 - 2.1) ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ

ของท้องถิ่น

- 2.2) การจัดทำแผนการสอน
- 2.3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- 3) งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
 - 3.1) การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร
 - 3.2) การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและ

ส่งเสริมการใช้หลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 184-191) ได้กล่าวไว้ว่า
การใช้หลักสูตรต้องมีการวางแผนเพื่อจัดทำดังนี้คือ

- 1) การเตรียมการวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร
- 2) การเตรียมการจัดอบรมครูเพื่อการใช้หลักสูตร
- 3) การจัดตารางสอน
- 4) การจัดครูเข้าสอน
- 5) การบริการวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร และสื่อ
การเรียน
- 6) การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และเลือกสรร
โครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 7) การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตร และ
การปรับปรุงหลักสูตร
- 8) การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

จากที่กล่าวมา จึงพอสรุปได้ว่า งานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมีหลายลักษณะคือ การเตรียมบุคลากร เอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการนิเทศติดตามผล ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครู ต้องมีการวางแผนและปฏิบัติงานหรือกิจกรรมการใช้หลักสูตรในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเตรียมบุคลากร

ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อให้การใช้หลักสูตรดำเนินไปโดยความสำเร็จตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ซึ่ง สังกัด อุทรานันท์ (2528 : 263-264) ได้กล่าวว่า งานเตรียมบุคลากรเป็นงานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรใดไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมี

ความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น การเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่ อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี เช่น อาจใช้วิธีการประชุมชี้แจง การอบรม การประชุม สัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ การเตรียมบุคลากรในหน่วยงานส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตร จะพบว่าผู้บริหารการศึกษาจะมีความเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมครูโดยการส่งครูเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ และบางครั้งโรงเรียนอาจจะจัดให้มีการประชุม หรือฝึกอบรมภายในกลุ่มโรงเรียน หรือโรงเรียนของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร และสามารถดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง

สำหรับ ทศนิยม ศุภเมธี (2528 : 100-101) ได้เสนอแนวทางการเตรียมบุคลากรในการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

- 1) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- 2) จัดฝึกอบรม สัมมนา ครู อาจารย์ ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ให้ทราบถึงองค์ประกอบ และบทบาทหน้าที่ที่จะส่งเสริม สนับสนุน บริหาร บริการ และใช้หลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผล
- 3) ประสานงานกับสถาบันฝึกหัดครูในการเตรียมนักศึกษา รวมทั้งอบรมแก่ครูประจำการ และเผยแพร่เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ

งานเตรียมบุคลากรจึงเป็นงานสำคัญ ที่ผู้บริหารต้องมีการจัดกระทำเพื่อให้ครูมีความเข้าใจถึง จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และสิ่งที่ควรคำนึง คือ การจัดครูเข้าสอน

ผู้บริหารของสถานศึกษา ย่อมมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดครูเข้าสอนโดยต้องมีความรู้ และความเข้าใจหลักการสำคัญในการจัด

การบริหารบุคลากร หมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหา และกลวิธีการใช้ครูให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ของบุคลากร เพื่อให้มีความสามารถ ในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่องานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2526 : 12-15) ได้กำหนดหลักการจัด ครูเข้าสอนไว้ดังนี้

1) จัดตามวิชาเอกที่เรียนมา ผู้ที่เรียนวิชาเอกใน สายวิชาใดมา ย่อมเป็นผู้ที่มีความถนัด มีความสนใจ และมีความ สามารถเพียงพอในสายวิชานั้น จึงถือว่าเป็นการจัดได้อย่างเหมาะสม ที่สุด เพราะผู้สอนไม่ต้องหนักใจต่อหลักการและพื้นฐานของสายวิชาที่ ทำการสอน เพียงแต่ทำความเข้าใจในหลักการ จุดมุ่งหมาย ละขอบข่าย ของหลักสูตรอีกเล็กน้อย ก็สามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ ที่เคยศึกษา มาทำการสอน ถ่ายทอดหรือแนะนำนักเรียนก็สามารถสัมฤทธิ์ผลอย่างมี ประสิทธิภาพ

2) จัดตามวิชาโทที่เรียนมา ในทางปฏิบัติมักพบ เสมอว่าบางหมวดวิชาครูเกิน ในขณะที่บางหมวดวิชาครูไม่พอ จึงต้อง อาศัยครูในหมวดวิชาที่เกินไปทดแทนในหมวดวิชาที่ขาด ซึ่งต้องอาศัย วิชาโทของครูที่เคยเรียนมาเป็นหลักพิจารณาจัดเข้าสอน

3) จัดครูสอนตามรายวิชาที่สนใจ ครูบางคนอาจมี ความสนใจในสายวิชาที่นอกเหนือจากวิชาเอก หรือวิชาโทที่เคยศึกษา เล่าเรียนมาจะโดยเหตุใดก็ตาม แต่ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องหรือ รายวิชาใด ชอบที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องนั้นเป็นทุน หากได้ รับการสนับสนุนทางอุปกรณ์ ตำราค้นคว้า ตลอดจนคู่มือครู และมอบหมาย ให้รับผิดชอบอีก ก็ยินดีที่จะขอความช่วยเหลือ รับคำแนะนำจากผู้อื่น และนอกสถานศึกษา เพื่อประโยชน์ทางคุณความรู้ของตนและการเรียน การสอน ความถนัด และความสามารถต่อสายวิชานั้น ก็จะเกิดขึ้นใน โอกาสต่อไปไม่น้อยไปกว่ารายวิชาเอกหรือโท

086181
DATE RECEIVED 19 ส.ค. 2536
CALL No. _____

4) จัดครูเข้าสอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์ ครูบางคนเคยมีความรู้เคยมีประสบการณ์ โดยเคยสอนมาก่อนหรือ เคยเจริญเติบโตมาจากแหล่งที่มีอาชีพตามลักษณะรายวิชานั้น แต่เมื่อ เรียนในระดับสูงไม่ได้เรียนวิชานั้นเป็นวิชาเอก จึงอาจสับสนไป ในสาระสำคัญหรือเนื้อหาตามลักษณะวิชาบางอย่างไปบ้าง หากได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนทางตำราและคู่มือ ที่จะศึกษาค้นคว้า ตลอดจน อุปกรณ์การเรียนการสอน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางการนิเทศ การสอน ตลอดจนให้คำแนะนำแก้ปัญหา เมื่อได้รับการปรึกษาก็จะทำให้ครูมีความสามารถในรายวิชานั้นอีกทางหนึ่ง

2. เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

เอกสารหลักสูตร เป็นเอกสารที่กล่าวถึงสาระของ หลักสูตรโดยตรงคือจะกล่าวถึง จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหาสาระที่จัดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ เช่น ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ก็จะมีรายละเอียดของสิ่งต่อไปนี้ คือ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และรายละเอียดของเนื้อหาวิชาในกลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ สำหรับเอกสารประกอบ หลักสูตรเป็นเอกสารที่อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลตามความมุ่งหมาย ตัวอย่างของเอกสารประกอบหลักสูตรได้แก่ คู่มือครูเกี่ยวกับการใช้ หลักสูตรหรือคู่มือหลักสูตร แผนการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ คู่มือประเมิน ผลการเรียน ฯลฯ (สังัด อุทรานันท์, 2528 : 6-7)

กรมวิชาการ (2534 : 66) ได้ระบุว่า เอกสาร ประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่บอกแนวทางในการจัดการศึกษา และการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย มีดังนี้

1) หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2) คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา

3) แนวการสอน

4) คู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี
ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์

5) คู่มือการประเมินผลการเรียน

6) คู่มือการจัดบริการแนะแนว

สำหรับ อเนก รัตนปิยภากรณ์ (2528 : 61) ได้
กล่าวว่าเอกสารประกอบหลักสูตรสำหรับครู แบ่งออกได้ดังนี้

1) เอกสารแนะนำหลักสูตร เช่น คู่มือครู คู่มือ
การสอน คู่มืออบรม เป็นต้น

2) ประมวลการสอน

3) เอกสารเกี่ยวกับการวัด เช่น เครื่องมือ
วัดผล คู่มือการประเมินผล

เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่กล่าว
มาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูสามารถที่จะจัดการเรียนการสอนได้ตรงกับ
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมีความเข้าใจเป็นอย่างดี แต่เอกสาร
หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรนั้นเป็นเพียงแนวทางให้ครูจัด
การเรียนการสอนเท่านั้น ครูจะต้องทำแผนการสอนให้ชัดเจนก่อนที่
จะดำเนินการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เอกสารประกอบการสอนเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ที่จะต้อง
ทำขึ้นอย่างรีบด่วนเมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ
หลักสูตรเข้าใจตรงกันและปฏิบัติไปในแนวเดียวกัน เช่น หลักสูตรระดับ
ท้องถิ่น ระดับโรงเรียน และระดับห้องเรียน จะเน้นในเรื่องการจัด
ทำแผนการสอน

ประพิมพ์พรรณ ไชคส์วัฒน์สกุล และคณะ (2532 : 111) กล่าวไว้ว่า แผนการสอนเป็นการจัดการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งตลอดภาคเรียนหรือตลอดปีการศึกษา ประกอบด้วยจำนวนเวลาเรียน จุดประสงค์ การเรียน หัวเรื่องและหัวเรื่องย่อย กิจกรรมเสนอแนะ สื่อการเรียน การสอน และวิธีการประเมินผล จะช่วยให้ครูแบ่งเวลาสอนได้อย่างเหมาะสมกับความยากง่ายของเนื้อหา สอนครบถ้วนตามหลักสูตร เนื้อหาเรียงตามลำดับและสัมพันธ์กันทั้งในวิชาเดียวกัน และกับวิชาอื่น ๆ ด้วย

พันทิพา อุทัยสุข (2523 : 154) กล่าวไว้ว่า ครูควรจัดทำแผนการสอนไว้ก่อนจัดการสอน ดังต่อไปนี้

- 1) แผนการสอนระยะยาว
- 2) แผนการสอนระดับหน่วย
- 3) แผนการสอนระดับบทเรียน

บารุง กลัดเจริญ (2525 : 81-82) กล่าวว่า แผนการสอนโดยทั่วไป มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) ความคิดรวบยอด หมายถึง หลักวิชาหรือความรู้สำคัญ ความเชื่ออันเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะนำไปสู่จุดประสงค์ การเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดเนื้อหาหรือรายละเอียดของหลักสูตร
- 2) จุดประสงค์ หมายถึง ความต้องการ โดยเฉพาะของแต่ละวิชา ซึ่งกำหนดไว้เป็นรายละเอียดในเชิงพฤติกรรม
- 3) เนื้อหา ได้แก่ เนื้อหาที่จัดเป็นสัดส่วน แยกย่อยไว้แต่ละแผน เรียงลำดับตามความยากง่าย
- 4) กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่เสนอแนะไว้ให้ครูเลือกได้ตามความจำเป็นและความเหมาะสม

5) สื่อการเรียน ได้แก่ เครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

6) การวัดผล เสนอแนะวิธีการวัดผลไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนได้เลือกใช้ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและตัวผู้สอนเอง

3. การจัดการเรียนการสอน

การวางแผนการสอน หรือการเตรียมการสอน เป็นกิจกรรมอันแรกของการดำเนินการสอน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องมีการจัดทำอย่างรอบคอบเพื่อผลในการนำไปปฏิบัติ ริชชีย์ (Richey, 1973 : 43-48) กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนการสอน พอสรุปได้ดังนี้

1) การวางแผนการสอนเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยต่อเนื่อง ช่วยให้เกิดการบูรณาการของเนื้อหา

2) การวางแผนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสอนที่ดี เพราะการวางแผนการสอนเป็นการเลือกตัดสินใจเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด

3) การวางแผนการสอนทำให้ครูเข้าใจถึงจุดประสงค์ในการเรียนการสอนอย่างชัดเจน และสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

4) การวางแผนการสอนทำให้ครูทราบเจตคติและความรู้พื้นฐานของนักเรียน ทำให้สามารถเลือกวิธีสอน และการประเมินผลได้ถูกต้องตรงกับความสนใจของนักเรียน

5) การวางแผนการสอนจะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

นอกจากนี้ เดวิส (Davies, 1981 : 81-83) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการวางแผนการสอนไว้ว่ามี 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1

- 1) เลือกเนื้อหาของบทเรียน
- 2) รวบรวมอุปกรณ์และตัวอย่าง
- 3) ตกลงและเลือกอุปกรณ์ของบทเรียน
- 4) ปลุกฝังนักเรียนให้เกิดความรู้ และความศรัทธา

ขั้นที่ 2

- 1) กำหนดวิธีสอนที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหา
- 2) เตรียมอุปกรณ์และลำดับความสำคัญตามเหตุผล
- 3) เลือกกิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์
- 4) ตัดสินใจเลือกวิธีการประเมินผล

ขั้นที่ 3

- 1) เขียนแผนการสอนตามที่ตกลงไว้
- 2) เตรียมเครื่องมือในชั้น เช่น ทัศนูปกรณ์
- 3) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการสอนจนจำได้

และพอใจ

- 4) เตรียมห้องเรียน และจัดรูปแบบการสอน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 175) ได้กล่าวว่า

การวางแผนการสอนที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

- 1) มีความมุ่งหมายของแต่ละบทเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลของการเรียนการสอน
- 2) คำนึงถึงธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจของเด็ก และระยะเวลาของการเรียนแต่ละครั้ง
- 3) มีกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้เรียนอันเป็นหนทางไปสู่การสรุปเป็นความคิดรวบยอด หลักการ และการแก้ปัญหาต่อไป

4) เลือกวิธีสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน และวัยเรียนของเด็ก

5) คำนึงถึงทรัพยากร เพื่อสะดวกในการจัดหาวัสดุประกอบการเรียน และจัดวิทยากรให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นของโรงเรียน

สงัด อุทรานันท์ (2526 : 4-5) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ให้คำนิยามของระบบการเรียนการสอนไว้ว่า ระบบการเรียนการสอนคือ การจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับระบบการเรียนการสอนที่แท้จริง ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ

- 1) ลักษณะของผู้เรียน
- 2) จุดมุ่งหมายของการสอน
- 3) เนื้อหาสาระที่จะสอน
- 4) การเตรียมความพร้อม
- 5) คำเนิการสอน
- 6) กิจกรรมสร้างเสริมทักษะ
- 7) กิจกรรมสนับสนุน
- 8) การควบคุมและการตรวจสอบ
- 9) สมรรถิผลของการสอน
- 10) การปรับปรุงแก้ไข (สงัด อุทรานันท์, 2526 : 30-34)

กรมวิชาการ (2525 : 1) อธิบายไว้ว่า การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้รับ

ความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีความคิด มีคุณธรรม และมีลักษณะนิสัยตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่วน เอกชัย กี่สุพัฒน์ (2527 : 154) กล่าวไว้ว่า งานการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการในการนำเอาหลักสูตรไปใช้ หรือการแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ ตลอดจนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดตารางเรียน การจัดห้องสมุด และการจัดวัสดุอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอกับความต้องการ ซึ่งผลของการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียน การจัดระบบที่ดีจะเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า งานการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารการศึกษา ร่วมกับครูผู้สอน จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ และพัฒนาการไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ในงานการเรียนการสอนได้มีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กล่าวไว้ที่น่าสนใจมีดังนี้

หนังสือ พุทชะวัน (2522 : 155-156) กล่าวไว้ว่า ภาระหน้าที่ของผู้บริหารจะต้องปฏิบัติโดยตรงในงานการเรียนการสอน คือ

- 1) การจัดเด็กเข้าเรียน
- 2) การจัดครูเข้าประจำชั้น
- 3) การจัดตารางสอน
- 4) การเตรียมงานก่อนเปิดภาคเรียน

- 5) การจัดบริการในด้านวัสดุหลักสูตร เช่น
โครงการสอน ประมวลการสอน แบบเรียน สมุดประจำตัว บัญชี
เรียกชื่อ และสมุดประจำชั้น
- 6) การจัดบริการห้องสมุด
- 7) การจัดบริการในด้านวัสดุอุปกรณ์การสอน
- 8) การจัดทำโครงการวัดผลการศึกษาไว้ตลอดปี

กรมวิชาการ (2525 : 11-12) ย้ำว่า การจัด
การเรียนการสอนที่ดีในระดับประถมศึกษา ผู้บริหารควรยึดแนวทาง
ในการปฏิบัติดังนี้

- 1) การจัดการเรียนการสอนต้องจัดให้มีกระบวนการ
การเรียนสำคัญพอกับเนื้อหา
- 2) การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้นักเรียน
เป็นผู้แสดง ครูเป็นผู้กำกับหรือเป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้แผนการสอน
คู่มือ และสื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นแนวทาง และเป็นเครื่องมือเพื่อให้นักเรียน
ได้ปฏิบัติหรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- 3) การจัดการเรียนการสอนต้องมุ่งส่งเสริมให้
นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ สรุปลง และตัดสินใจด้วยตนเอง
- 4) การจัดการเรียนการสอน ต้องเน้นภาคปฏิบัติ
ควบคู่ไปกับภาคทฤษฎี หมายถึง การสอนเรื่องที่ปฏิบัติได้ก็ให้มีการ
ปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับท้องถิ่น และให้
นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ
- 5) การส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ
รูปแบบตามความเหมาะสมของเนื้อหาและสภาพของผู้เรียน เช่น
บรรยาย อภิปราย ถามตอบ บทบาทสมมุติ แบ่งกลุ่มแก้ปัญหา ศึกษาปัญหา
เป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล ค้นคว้าศึกษานอกสถานที่ ทดลอง สาธิต
จัดนิทรรศการ ทำสมุดภาพ ใช้สื่อทัศนูปกรณ์ และวิธีระดมพลังสมอง

6) การจัดการเรียนการสอนควรเป็นกระบวนการกลุ่ม โดยถือหลักให้นักเรียนร่วมกันคิด ร่วมกันเรียน ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้น

จึงพอสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่ดีนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้คณะครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดเด็กนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนครูเป็นผู้กำกับหรือเป็นผู้ดำเนินการโดยใช้แผนการสอน คู่มือ และสื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นแนวทางและเป็นเครื่องมือ ซึ่งครูจำเป็นจะต้องมีการวางแผนการสอนที่เป็นระบบ

4. สื่อการเรียนการสอน

มีผู้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้หลายทัศนะ ดังนี้

วิชัช วงษ์ใหญ่ (2523 : 191) กล่าวว่า "สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมการเรียนที่ครูและนักเรียน จะต้องทำเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องจัดทำขึ้นและจัดหาไว้ให้เรียบร้อย"

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526 : 4) กล่าวว่า "สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ใช้ช่วยในการเรียนรู้ซึ่งครู และนักเรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น"

กรมสามัญศึกษา (2529 : 65) ได้ระบุว่า "สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุหรือเครื่องมือที่จัดทำขึ้น ซึ่งจะมีข้อมูล เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน"

วิวัฒน์ สัมฤทธิ์เวชาลัย (2534 : 23) กล่าวว่า "สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งของทุกอย่างที่นำมา

ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนช่วยให้ครูสามารถถ่ายทอดข้อเท็จจริง ทักษะ ทักษะ ทักษะ ความรู้ความเข้าใจ และความซาบซึ้งเห็นคุณค่า เพื่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียนยิ่งขึ้น"

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า "สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ เครื่องมือ บุคคลหรือวิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่ายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น"

ภิญโญ สาธร (2526 : 134) ได้แบ่งประเภทสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- 1) วัสดุลายเส้น ได้แก่ กระดาษคำ แผนที่ ฯลฯ
- 2) วัสดุมีทรง ได้แก่ วัสดุจำลอง ของตัวอย่าง ของจริง ฯลฯ
- 3) วัสดุเสียง ได้แก่ ระบบขยายเสียง เครื่องอัดเสียง วิทยุ ฯลฯ
- 4) ภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพ ภาพเขียน ฯลฯ
- 5) กิจกรรม ได้แก่ การแสดงนิทรรศการ การสาธิต การทดลอง ฯลฯ

6) หนังสือทุกชนิด
สำหรับ เฮอร์ลาร์ช และเอลลี (Gerlach and Ely, 1971 : 287 -289) ได้จัดประเภทของสื่อการสอนออกเป็น 7 ประเภทคือ

- 1) ของจริง ตัวบุคคล รวมทั้งสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ เช่น การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่
- 2) สื่อการสอนประเภทภาษาพูด หรือภาษาเขียน หมายถึง คำพูด คำบรรยาย วัสดุพิมพ์ คำอธิบายในสไลด์ फिल्मสตริป แผ่นภาพโปร่งใส

3) วัสดุกราฟิก เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนสถิติ ไปสเตอร์ การ์ตูน แผนที่ ลูกโลก ภาพวาด วัสดุประเภทนั้นนอกจากนำมาใช้ตรง ๆ แล้วยังปรากฏว่าอยู่ในตำรา แบบเรียน หนังสืออ้างอิงต่าง ๆ บนแผ่นภาพโปร่งใส ในฟิล์มสตริป สไลด์ เป็นต้น

4) ภาพนิ่ง เป็นภาพที่ได้มาจากการถ่ายภาพ ได้แก่ ภาพถ่ายทั่ว ๆ ไป อาจใช้โดยลำพัง หรือใช้กับเครื่องฉายทาบให้มีขนาดตามต้องการ

5) ภาพเคลื่อนไหว ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์

6) สื่อประเภทโปรแกรม เป็นสื่อการสอนที่แสดงขั้นตอนในสิ่งที่จะสอนอาจใช้สื่อประเภทสัญลักษณ์ หัดนิ้ววัสดุ หรือวัสดุวัตถุ รวมกัน เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม และบทเรียนสำเร็จรูป เครื่องช่วยสอนหรือคอมพิวเตอร์

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2521 : 8) ได้กำหนดแนวทางในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ดังต่อไปนี้

1) ครูผู้สอนควรคำนึง สื่อการเรียนที่จะนำมาใช้นั้นให้ข้อเท็จจริงที่จะทำให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดถูกต้อง

2) ในด้านเนื้อหาของสื่อการเรียน คำนึงถึงคุณค่าทางการเรียนรู้เป็นสำคัญ

3) สื่อการเรียนที่นำมาใช้นั้นต้องเหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และประสบการณ์ของผู้เรียน

4) ผู้สอนควรตระหนักถึงผู้ใช้เสมอ เพราะสื่อการเรียนผู้เรียนควรจะใช้มากกว่าครูผู้สอน

5) ครูผู้สอนควรมีคู่มือประกอบการสอนก่อน

6) ต้องคำนึงถึงสื่อการเรียนที่จะนำมาใช้นั้น จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิด วิพากษ์วิจารณ์ และก่อให้เกิดกิจกรรม ร่วมกันในการเรียนการสอน

7) คำนึงอยู่เสมอว่า สื่อการเรียนนั้น ๆ จะช่วยสร้างปัญญาหรือช่วยแก้ปัญหาอย่างไรบ้างหนึ่งหรือไม่

8) ต้องรู้จักวิธีเก็บรักษาสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดีและใช้ได้ยาวนานที่สุด

สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ดังที่ เดล (Dale, 1969 : 8) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า

1) สามารถส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสร้างความเห็นอกเห็นใจระหว่างนักเรียนในชั้นได้

2) ทำให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ประสงค์ได้

3) ทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาที่เรียนตรงกับความต้องการ เป็นผลทำให้เพิ่มแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ยิ่งขึ้น

4) ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ หลายด้านแก่ผู้เรียน

5) ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย ทำให้ผู้เรียนมีระดับสติปัญญาแตกต่างกันมาก ๆ เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนเช่นเดียวกัน

6) เร้าใจให้ผู้เรียนนำเอาความรู้ที่เรียนไปใช้ อย่างมีความหมาย

7) ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สมบูรณ์ เกิดมีสิ่งของที่ถูกต้องและมีความหมาย

8) ทำให้ผู้เรียนมีปฏิกริยาย้อนกลับ ซึ่งช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพียงใด

9) ช่วยขยายและเพิ่มพูนขอบเขตของประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และช่วยให้จดจำได้เร็วและแม่นยำขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยคำอธิบาย

10) ผู้เรียนเกิดความคิดได้กระจ่างแจ้ง และเป็นระเบียบ

จากความหมาย ความสำคัญ และบทบาทของสื่อ การเรียนการสอนที่กล่าวมาแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 28) ได้กล่าวไว้ว่าสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ และเกิดการเรียนรู้ในบทเรียนได้เร็วขึ้น การดำเนินการที่ควรมีแนวปฏิบัติดังนี้

- 1) จัดหาวัสดุต่าง ๆ สำหรับผลิตสื่อให้เพียงพอ
- 2) สนับสนุนให้ครูผลิตสื่อหรือจัดหาสื่อประกอบการสอน
- 3) จัดให้มีห้องสื่อการเรียนและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ จัดเก็บไว้ให้เป็นระบบตามกลุ่มประสบการณ์
- 4) จัดให้มีทะเบียนสื่อและสถิติการใช้สื่อต่าง ๆ
- 5) จัดบริการสื่อการสอนให้ได้รับความสะดวกในการนำไปใช้
- 6) ควบคุมกำกับให้ครูใช้สื่อในการสอน
- 7) จัดการบริการและสาธิตการนำสื่อไปใช้และการเก็บรักษา

จากแนวคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นการจัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดหา จัดบริการ ตลอดจนส่งเสริมให้ครูผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างถูกต้อง เพื่อพัฒนาให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. การวัดผลและการประเมินผล

มีผู้ให้ความหมายของการวัดผลและการประเมินผลไว้ดังนี้

อุทุมพร ทองอุไทย (2520 : 29) ให้ความหมายว่าการวัด หมายถึง "กระบวนการที่ตัวเลขหรือสัญลักษณ์จะถูกนำมาเกี่ยวข้องกับลักษณะของวัตถุ คน หรือสิ่งที่จะวัด"

ชวาล แพร่ตกุล (2516 : 140-141) กล่าวว่า "การวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่จะให้ได้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่ง อันมีความหมายแทนขนาดสมรรถภาพ นามธรรมที่นักเรียนผู้นั้นเมื่ออยู่"

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 242) ได้กล่าวว่า "การวัดผลการศึกษา หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่"

สรุปได้ว่า การวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ค้นหาสมรรถภาพของนักเรียน เพื่อจะตรวจสอบว่ามีจำนวนหรือปริมาณเพียงใด

สำหรับการประเมินผลได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2520 : 176) ได้กล่าวว่า "การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน"

อิทธิพร ศรียมก (2523 : 223) กล่าวว่า "การประเมินผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการตัดสิน ติราคา หรือสรุป เพื่อพิจารณาความเหมาะสม หรือหาคุณค่าของคุณลักษณะ พฤติกรรม และสิ่งของว่าดีเพียงใดโดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดผลเป็นหลัก"

ภัทรา นิคมานนท์ (2527 : 2) กล่าวว่า
"การประเมินผล คือ การนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดมา
สรุป หรือประเมินค่าหรือตีราคา"

สรุปได้ว่า การประเมินผลการศึกษา หมายถึง
การหาค่าคุณภาพของผู้เรียนว่ามีคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ เช่น
ความรู้ ความสามารถ เจตคติ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ตรง
ตามความต้องการของจุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
ตามหลักสูตรหรือไม่ เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงต่อไป

6. ความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

ความมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา
ชาวล แพร์ตกุล (2516 : 4) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการวัดผล
และประเมินผลการศึกษา เป็นการปรับปรุงและพัฒนาสมรรถภาพมนุษย์
ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนและเรียนดีขึ้น เพราะการประเมินผลช่วย
กระตุ้นนักเรียนให้ทบทวนความรู้ที่เรียนมา นักเรียนจะทราบความก้าวหน้า
ในการเรียนของตน นอกจากนั้นยังเป็นเครื่องมือของครูในการ
พิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอน และช่วยให้การตัดสินใจมีความเที่ยง
ตรงแน่นอนและยุติธรรมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ
วรสุธา บุญยไวโรจน์ (2526 : 254-285) ที่กล่าวว่า การวัดผล
ประเมินผลการเรียนการสอนเป็นขบวนการที่ช่วยให้ผู้สอนทราบว่าผู้
เรียนสอบได้หรือสอบตกหรือได้กี่เปอร์เซ็นต์เท่านั้น แต่เป็นขบวนการที่
ควบคู่ไปกับการศึกษาอบรม และพัฒนาความเจริญงอกงามให้เกิดขึ้นใน
ตัวผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1) ด้านตัวผู้เรียน

1.1) เพื่อให้ผู้เรียนรู้ความสามารถของ
ตนเองว่ามีจุดเด่นหรือจุดบอดตรงไหน จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไข
ต่อไป

1.2) เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเล่าเรียน

1.3) เพื่อให้ผู้เรียนทราบจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้วิชานั้น การสอนจะทำให้ผู้เรียนเห็นแนวทางว่าครูต้องการให้รู้ เข้าใจ หรือทำอะไรได้บ้าง

1.4) เพื่อให้ผู้เรียนสร้างขบวนการเรียนที่ถูกต้อง การร่วมเฉลยข้อสอบระหว่างผู้เรียน และผู้สอนจะทำให้ผู้เรียนทราบว่าคนไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดอย่างไร และสิ่งที่ถูกต้องเป็นอย่างไร

2) ด้านผู้สอนและฝ่ายบริหารโรงเรียน

2.1) เพื่อทราบปริมาณความมุงอกงามของผู้เรียนในทุกด้านคือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวหน้าตามระดับความสามารถแห่งตน

2.2) เพื่อช่วยให้การคัดเลือกประสบการณ์ และวิธีการสอน แบบทดสอบที่ดีจะบอกให้ผู้สอนทราบว่า ประสบการณ์ใดที่ผู้เรียนควรทราบแต่ไม่ได้สอนหรือวิธีสอน และกิจกรรมใดที่เหมาะสมกับผู้เรียน

2.3) เพื่อเป็นแนวทางให้ครูทราบประสิทธิภาพในการสอนของตน

2.4) เพื่อทราบถึงความสนใจ ทักษะสติ สภาพทางอารมณ์ สังคม และความต้องการของผู้เรียน เพื่อไปใช้ทางด้านแนะแนว

2.5) เพื่อช่วยในการจัดตำแหน่ง เช่น ในการพิจารณาปรับนักเรียนเข้าใหม่ การจัดชั้นเรียน การเลื่อนชั้น และการจัดกลุ่มในห้องเรียน เป็นต้น

2.6) การวัดผลการศึกษาที่มีส่วนช่วยในด้านการนิเทศ และการบริหารการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าควรจะอบรมครูหรือแนะนำครูในเรื่องอะไร โดยใช้ผลจากการวัดผลและประเมินผลนักเรียนเป็นหลัก

2.7) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงและแก้ไขโปรแกรมการสอนของโรงเรียน

2.8) เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่การวิจัยทางสาขาสังคมศาสตร์ต่อไป

7. หลักการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2522 : 12-15) กล่าวถึงหลักการวัดผลและประเมินผลว่าต้องประกอบด้วย

- 1) กำหนดจุดประสงค์ในการวัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการสอน พร้อมทั้งให้คำนิยามของสิ่งที่ต้องการวัด ภายในขอบข่ายของเป้าหมายการศึกษาในรูปพฤติกรรมของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะ
- 2) เลือกแนวคิดและปรัชญาการวัดให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ และสิ่งที่มุ่งจะวัด (แนวคิดที่จะวัดแบบเชิงกลุ่มและอิงเกณฑ์) ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 1
- 3) เลือกหรือสร้างเครื่องมือ หรือแบบสอบถามตามแนวคิดหรือปรัชญาการวัดในข้อ 2 เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน และประสิทธิภาพของการสอน
- 4) การวัดผลการเรียนรู้ หรือการเรียนการสอนที่จะให้ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทุกด้านตามจุดประสงค์ของการสอน จำเป็นต้องใช้เทคนิคการวัดหลายวิธีประกอบกัน ไม่มีเทคนิคการวัดใดเพียงเทคนิคเดียวที่สามารถวัดความเปลี่ยนแปลง และก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ครบทุกด้าน เพราะเทคนิคการวัดหรือเครื่องมือแต่ละประเภทมีข้อจำกัดในพฤติกรรมของผู้เรียน

5) การวัดผลการเรียนการสอนเป็นการวัดทางอ้อม และสิ่งที่วัดได้เป็นเพียงตัวอย่างของพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ หรือเจตคติของผู้เรียนเท่านั้น เพื่อความถูกต้องของสิ่งที่ต้องการวัด ผู้สอนจะต้องเลือกใช้เทคนิค หรือเครื่องมือที่เหมาะสมหลายประเภทและวัดหลาย ๆ ครั้ง เพื่อจะได้คะแนนพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และเจตคติ อย่างถูกต้อง

6) ผู้สอนควรตระหนักถึงจุดเด่น จุดด้อย ของเทคนิคหรือเครื่องมือแต่ละประเภท เพื่อจะได้เลือกใช้เครื่องมือหรือเทคนิคเหล่านั้นได้ถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งความถูกต้องและแม่นยำของข้อมูลที่วัดได้ พร้อมทั้งหาทางป้องกันและแก้ไขข้อผิดพลาดในการใช้เทคนิค หรือเครื่องมือแต่ละประเภท กล่าวคือ (1) ข้อผิดพลาดอันเนื่องมาจากการสุ่มตัวอย่าง (2) ข้อผิดพลาดจากเครื่องมือหรือกระบวนการใช้เครื่องมือหรือแบบสอบถาม (3) ข้อผิดพลาดจากการแปลความหมายของคะแนน

7) การแปลความหมายข้อมูลที่วัดได้ หรือคะแนนตามแนวของการวัดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และแนวทางในการตัดสินใจอื่น ๆ เช่น การเลือกบุคลากร การปรับปรุงหลักสูตร เป็นต้น

จากแนวความคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่าการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่นำมาเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ประเมินว่า ผู้เรียนได้มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตามที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดผลและการประเมินผลจะช่วยตัดสินประสิทธิภาพของผู้เรียนและผู้สอน

8. การนิเทศและติดตามผล

8.1 การนิเทศ

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้แตกต่างกันออกไปซึ่งมีดังนี้

สุพิชญา ชีรกุล และคณะ (2524 : 3) ได้กล่าวว่า "การนิเทศ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือครูในทุกแง่ทุกมุม ให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามจุดมุ่งหมาย"

แฮร์ริส (Harris, 1975 : 10-11) มีความคิดเห็นว่า การนิเทศการศึกษา คือ สิ่งที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำกับบุคคลและสิ่งของ เพื่อจุดมุ่งหมายในการคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียน ให้เป็นไปในแนวทางที่ส่งอิทธิพลให้บรรลุจุดมุ่งหมายหลักของการสอนของโรงเรียน นั่นคือ การนิเทศการศึกษานั้น มุ่งให้เกิดผลต่อผู้เรียนโดยผ่านบุคคลและวัตถุ

กูด (Good, 1973 : 539) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการแนะนำครูหรือผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาให้รู้จักวิธีการปรับปรุงการสอน ช่วยให้เกิดความงอกงามในวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยพัฒนาครู ช่วยเหลือปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือและปรับปรุงเนื้อหาของการสอน ช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีสอน และช่วยเหลือปรับปรุงการประเมินผล การสอน

ซารี มณีศรี (2521 : 19) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่าง ที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั้งการเรียนและการสอน

จากที่กล่าวพอสรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษา คือ การช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้ครูสามารถปรับปรุง

การสอนให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุด
หมายของหลักสูตร

สำหรับความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

ยง วัชวัลคุ (2524 : 4-15) ได้สรุปไว้ดังนี้

- 1) เพื่อช่วยให้ครูได้มองเห็นและเข้าใจ
วัตถุประสงค์ของการศึกษา และหน้าที่ของโรงเรียนที่จะดำเนินการให้
บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว
- 2) เพื่อช่วยให้ครูได้มองเห็นปัญหา และ
ความต้องการของนักเรียน รวมทั้งการจัดสนองความต้องการของ
นักเรียน ตลอดจนการช่วยแก้และป้องกันปัญหาอันพึงจะมีต่อนักเรียนด้วย
- 3) เพื่อช่วยเสริมสร้างความเป็นผู้นำที่ดี
ตามวิถีทางประชาธิปไตยให้แก่ครู
- 4) เพื่อช่วยเสริมสร้างกำลังใจของ
คณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดี เข้มแข็ง และร่วมมือปฏิบัติงานเป็นคณะด้วย
กำลังสติปัญญา เพื่อบรรลุจุดหมายอันเดียวกัน
- 5) เพื่อพิจารณาการมอบหมายงานให้
เหมาะสมด้วยความสามารถของครูแต่ละคน และช่วยปรับปรุงส่งเสริม
ประคองให้ผู้นั้นสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
- 6) เพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนาความสามารถ
ด้านการสอน
- 7) เพื่อช่วยประเมินผลงานของครู โดย
ดูจากความเจริญเติบโตของเด็ก
- 8) เพื่อช่วยให้ครูใหม่เข้าใจโรงเรียน
งานของโรงเรียน และอาชีพของครู
- 9) เพื่อช่วยให้ครูทราบปัญหา ในการ
เรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน และช่วยครูในการวางแผน เพื่อแก้ไข
ปัญหาดังกล่าวให้เหมาะสม

10) เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน
ในท้องถิ่นได้ทราบและเข้าใจโครงการของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อแสวงหา
ความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือ

11) เพื่อประสานงานกับผู้บริหารการศึกษา
ในอันที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งโรงเรียนไม่อาจกระทำได้ตามลำพัง

12) เพื่อช่วยให้ครูได้ใช้เวลาและความ
สามารถไปในทางที่เป็นประโยชน์

จากเอกสารที่กล่าวถึงความสำคัญและจุดมุ่งหมาย
ของการนิเทศ สามารถสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นวิธีการ
ที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดการศึกษา เพราะจะช่วยให้
การจัดการศึกษาดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ
ธงชัย สุวณิชเมฆินทร์ (2532 : 24-26) ที่กล่าวไว้ว่า การนิเทศ
เป็นกระบวนการทำงานร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้
ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน พร้อมกับได้กล่าวถึง
ลักษณะที่สำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1) เป้าหมายของการนิเทศการศึกษา
อยู่ที่การทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ หรือนักเรียน
ที่เป็นผลผลิตของการศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

2) ลักษณะของการนิเทศการศึกษาที่ดี
ดูได้จากสิ่งต่อไปนี้

2.1) ครูและบุคลากรทางการศึกษา
มีคุณภาพสูงขึ้น คือ มีความสามารถในการปฏิบัติงานดีขึ้น

2.2) งานที่ครูและบุคลากรทาง
การศึกษาทำให้มีคุณภาพสูงขึ้นคือ เป็นผลงานที่ตรงกับเป้าหมายที่วางไว้
ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ จากการดำเนินงานเกิดขึ้นน้อยที่สุด

2.3) กระบวนการดำเนินงานร่วมกัน

ระหว่างครูกับบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปด้วยความราบรื่น มี ปัญหาและข้อขัดแย้งเกิดขึ้นน้อยที่สุด

2.4) ครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมปฏิบัติงานอย่างมีความสุข ทำงานด้วยความสบายใจ

3) ผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศการศึกษา

มี 3 ฝ่ายได้แก่

3.1) ผู้ให้การนิเทศ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ จัดให้มีการนิเทศขึ้น เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่าย วิชาการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชาศึกษานิเทศก์ หรือผู้ที่ ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการจัดการเกี่ยวกับการนิเทศการ ศึกษาโดยเฉพาะ

3.2) ผู้รับการนิเทศ คือ ผู้ที่ได้รับ ประโยชน์จากการจัดการนิเทศ ผลที่ได้รับจะเป็นไปในลักษณะ ที่ทำให้เกิดความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานดีขึ้น

3.3) ผู้สนับสนุนการนิเทศ คือ ผู้ที่ ไม่ได้ทำหน้าที่นิเทศโดยตรง แต่เป็นผู้สนับสนุนการนิเทศ เพื่อให้ การนิเทศเป็นไปอย่างได้ผล

4) กระบวนการนิเทศการศึกษา มี 5 ขั้นตอน ได้แก่

4.1) การวางแผน

4.2) การให้ความรู้

4.3) การลงมือปฏิบัติ

4.4) การให้กำลังใจ

4.5) การประเมินผล

กรมสามัญศึกษา (2524 : 211-219) ได้ เสนอแนะวิธีการนิเทศที่จำเป็นสำหรับหลักสูตรใหม่ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) การแนะนำ เหมาะสำหรับกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 2-3 คน เช่น การแนะนำเกี่ยวกับหลักการสอน หลักการวัดผล เป็นต้น
- 2) การประชุมชี้แจง เหมาะสำหรับกลุ่มที่ใหญ่กว่าที่จะให้คำแนะนำ เช่น การชี้แจงเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร เป็นต้น
- 3) การประชุมสัมมนา เหมาะสำหรับการแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เหมาะสำหรับกลุ่ม ๆ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสแสดงความคิด และรับฟังความคิดเห็นมากกว่าการประชุมแบบอื่น
- 4) การประชุมปฏิบัติการ เป็นการประชุมเพื่อให้ได้ทักษะในการปฏิบัติงาน เช่น การประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอน การผลิตอุปกรณ์ เป็นต้น
- 5) การประชุมอบรม เหมาะสำหรับทำกับคนกลุ่มใหญ่ การประชุมอบรมจะมีวิธีการหลายแบบ เช่น การบรรยาย การอภิปรายซักถาม การประชุมกลุ่มย่อย การสาธิต การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นต้น
- 6) การบรรยายและอภิปราย เป็นการให้ความรู้หรือแนวความคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ครู อาจจะใช้วิทยากรภายในโรงเรียนหรือบุคคลภายนอกมาให้ความรู้ในเรื่องที่ครูสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
- 7) การศึกษานอกสถานที่ อาจจัดในลักษณะไปเยี่ยมโรงเรียนที่มีโครงการดีเด่น เพื่อให้ครูได้เห็นสิ่งแปลกใหม่ เพื่อครูจะได้เปรียบเทียบทำให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหา
- 8) การทดลองปฏิบัติการ แต่ละโรงเรียน

อาจารย์เริ่มโครงการทดลองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่

9) การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเอื้ออำนวยและช่วยให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ได้ผลดี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อครู เช่น คำอธิบายเพื่อความกระจ่างแจ้งเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร แบบฟอร์มต่าง ๆ เป็นต้น

10) การจัดตั้งศูนย์วิชาการ โรงเรียนควรจัดตั้งศูนย์รวมเอกสารสิ่งพิมพ์ มีการจัดระบบที่สะดวกต่อการค้นหา มีเจ้าหน้าที่บริการโดยเฉพาะ

11) การเยี่ยมเยียนตามชั้นเรียน จะทำให้ครูผู้สอนเกิดความอบอุ่นใจว่าไม่ถูกทอดทิ้ง และผู้บริหารก็ได้ใกล้ชิดกับครูได้พบปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้เข้าใจปัญหาได้ถูกต้อง

12) การสาธิต เป็นการนิเทศแบบแสดงตัวอย่างให้ดู อาจจะใช้วิทยากรในโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียน หรือวิทยากรจากบุคคลภายนอกมาสาธิต เรื่องที่เป็นวิธีการและกระบวนการ เช่น การสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

8.2) การติดตามผลการใช้หลักสูตร

ได้มีผู้กล่าวถึงสาระสำคัญของการติดตามผลการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

ธงชัย สุวณฺ์นเมรินทร์ (2532 : 7) กล่าวสรุปไว้ว่า "การติดตามผลเป็นระยะ ๆ เป็นการป้องกันความผิดพลาดและความล้มเหลวของหลักสูตรได้มาก โดยเฉพาะการติดตามผลการจัดการเรียนการสอน"

กรมวิชาการ (2526 : 189-197) ได้
เสนอแนะให้โรงเรียนต่าง ๆ สืบปฏิบัติเพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุผล
สรุปได้ดังนี้

1) การติดตามและตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ

1.1) เอกสารหลักสูตร โรงเรียน

จะต้องจัดพิมพ์เอกสารหลักสูตรให้กับครูตั้งแต่ต้นปีการศึกษา เอกสาร
ที่ควรจัดให้มีคือ หลักสูตร คู่มือหลักสูตร แผนการสอน โครงการสอน
บันทึกการสอน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร
การตรวจสอบเพื่อให้งานการสอนดำเนินไปตามแผน ต้องทำเป็น
ระยะ ๆ เพื่อค้นหา จุดอุปสรรค และความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตร
เช่น มีการประชุมปรับปรุงแผนการสอน

1.2) แบบบันทึกการประเมินผลการ

เรียนของรายวิชาเพื่ออำนวยความสะดวก และช่วยเหลือแก้ไขการเรียน
ของนักเรียน

1.3) แบบแสดงสถิติการมาปฏิบัติงาน

การติดตามผลในการปฏิบัติงานของครู โดยวิเคราะห์จากสถิติต่าง ๆ
เช่น ใบลงเวลาจะสามารถควบคุมได้ว่าในแต่ละเดือน หรือแต่ละวัน
ครูขาดกี่คน ลากี่คน สายกี่คน เป็นต้น

1.4) แผนปฏิบัติการสอน ในการสอน

ตามหลักสูตรใหม่ ครูจะต้องเปลี่ยนแนวความคิดว่า เนื้อหารายวิชา มี
ความสำคัญน้อยกว่าจุดประสงค์ เนื้อหารายวิชา เป็นเพียงเครื่อง
ช่วยให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ การตรวจสอบแผน
ปฏิบัติการสอน จะดูได้ว่าในคาบเรียนหนึ่ง ๆ นั้น นักเรียนได้เกิด
การเรียนรู้อะไรบ้าง และเป็นไปตามจุดประสงค์ของรายวิชานั้นหรือไม่

2) การติดตามผลการปฏิบัติงานประจำ

เดือน และประจำปีการวางแผนปฏิบัติงานตลอดปี เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง
โรงเรียนจะต้องมีปฏิทินประจำปีของตนอยู่ซึ่งกำหนดกิจกรรม และงาน

ที่จะต้องปฏิบัติโดยสังเขปให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ โดยจัดทำเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน และรายภาค เพื่อสะดวกในการติดตามผล การปฏิบัติงานประจำเดือน และตลอดปีการศึกษา

สรุปได้ว่า การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร เป็นหน้าที่ของผู้บริหารของสถานศึกษาในการคอยช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจง หรืออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ครูผู้สอน ได้จัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศมากล่าวไว้

1. งานวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

สมพงษ์ จิตระดับ (2521 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารการศึกษา 229 คน ครูประจำการ 226 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ไม่พร้อมต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เนื่องจากจากระดับมาตรฐาน และคุณภาพของโรงเรียนแตกต่างกันในด้านขนาดของโรงเรียน จำนวนบุคลากร นักเรียน และคุณภาพทางการศึกษา

2) ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ มีความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านอาคารสถานที่ แหล่งบริการทางวิชาการ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ มีความคิดเห็นบางส่วนต่อความพร้อมในด้านสื่อการเรียน การวัดผลและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นบางส่วนไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .05

บุญนิศย์ ไวลู้ศึก (2522 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูประจำการ และนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 100 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหาร 266 คน ครูประจำการ 251 คน นักเรียน 120 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ มีความคิดเห็นส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .05 ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล

2) ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ มีความคิดเห็นส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความเข้าใจและปัญหาการใช้หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

3) หัวข้อที่ผู้บริหารและครูประจำการ มีความเห็นว่า มีปัญหามากคือเรื่อง การได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ ทักษะในการสอนแบบเชิดหุ่นกระบอก การเตรียมความพร้อมของเด็ก การใช้เครื่องรับวิทยุ เทปโทรทัศน์ การใช้รายการโทรทัศน์ การขาดแคลนงบประมาณ และวัสดุสำหรับสร้าง

สื่อการสอน อาคารเรียน อาคารประกอบ การผลิตนักเรียน และ ความจำกัดของเนื้อที่ บริเวณโรงเรียน

4) ครูที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชอบมากที่สุด คือ ครูเพศหญิงอยู่ในวัยสาว นักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้จักวิชาจริยธรรม วิชาที่เป็นปฏิปัตินักเรียนส่วนใหญ่ได้ลงมือปฏิบัติจริง

วีไล ไบว่เสวีวงศ์ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ประชากร 20 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 200 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มากเพียง ด้านเดียว คือ การใช้สื่อการเรียน ส่วนที่เหลืออีก 4 ด้าน คือ ปัญหาเกี่ยวกับครู ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลมี ปัญหาปานกลาง

2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรระหว่าง ผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 กล่าวคือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียง 34 เรื่องใน 114 เรื่อง

ศิริวรรณ ดีไพบูลย์ (2523 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 2 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 100 คน ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 100 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในแต่ละด้านมากกว่าผู้บริหาร
โรงเรียน

2) ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร
ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ
ค่อนข้างมาก แต่ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความรู้ความมั่นใจ
ในรายละเอียดต่าง ๆ น้อย อันเนื่องมาจากไม่ได้รับความช่วยเหลือ
และร่วมมือจากผู้บริหารเท่าที่ควร

3) ปัญหาเกี่ยวกับครู ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูไม่ชอบสอนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 1 ความไม่เข้าใจหลักสูตร และครูได้รับการอบรมไม่ถึง
จึงทำให้มีความลำบากในการจัดครูเข้าสอน

4) สื่อการเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 พบปัญหาอันเนื่องมาจากความล่าช้า และไม่
พอเพียงของสื่อการเรียน

5) กิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียน
และครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบปัญหาความไม่เหมาะสมของกิจกรรม
การสอนกับท้องถิ่น สถานที่เรียนคับแคบไม่สะดวกต่อการจัดกิจกรรม
แผนการสอนมีมากเกินไป

6) การวัดและประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนมีความ
เข้าใจในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก แต่ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความ
เข้าใจและนำไปใช้ได้บ้าง สมควรจะได้รับการอบรมในเรื่องนี้มากขึ้น

กิติศักดิ์ เปรมสุข (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย
เรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา
จังหวัดตาก ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีวุฒิทางวิชาชีพครูต่างกัน มีปัญหาด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 - 2) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน มีปัญหาด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 - 3) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาต่างกัน มีปัญหาด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 - 4) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีเจตคติต่อหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ต่างกัน มีปัญหาด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลและการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 - 5) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ต่างกัน มีปัญหาด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- พัชราภรณ์ จิตรโตะ (2526 : 74-75) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 412 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน 214 คน ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 234 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในระดับปานกลาง
- 2) ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) ผู้บริหารโรงเรียนและครู ได้สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้
 - 3.1) ควรมีการอบรมในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ โดยจัดในรูปกลุ่มของโรงเรียน และมีเอกสารที่ดีแจกในการฝึกอบรม
 - 3.2) ควรมีการสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ
 - 3.3) ควรจัดงบประมาณด้านสื่อการเรียนให้มากขึ้น
 - 3.4) กลุ่มโรงเรียนควรจัดศูนย์สื่อการเรียนเพื่อให้โรงเรียนได้ยืมและดูเป็นตัวอย่าง
 - 3.5) ศึกษาวิเคราะห์ควรแนะนำในการวัดผลและประเมินผลให้มากขึ้น

สนอง ยอดเสริม (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน 99 คน ครู 542 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าปานกลางในแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้

- 1) ด้านบุคลากร ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการสอนของครูให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความพร้อมของครูในการปรับปรุงวิธีสอน ความมั่นใจของครูในการสอน และทักษะในการสอนของครู

2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอน การนำกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการสอนไปปฏิบัติ การนำแผนการสอนมาปรับให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มประสบการณ์ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และการขาดงบประมาณค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

3) ด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ สื่อการเรียนการสอนไม่พอเพียง และสื่อบางอย่างไม่สามารถจัดทำเองได้

4) ด้านการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ การปฏิบัติตามระเบียบหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล

5) ด้านการนิเทศและติดตามผล ได้แก่ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

อุษา ขำประยูร (2524 : 126-127) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 406 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยครู 640 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ครูที่มีวุฒิต่างกัน มีความคิดเห็นในด้านจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหา การเรียนการสอน การประเมินผล และการบริหารหลักสูตร ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .05

2) ครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในด้านจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหา การเรียนการสอน การประเมินผล และการบริหารหลักสูตร ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

คลินตัน (Clinton, 1966 : 1683) ได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของครูใหม่ที่สามารถปริญญาตรี จำนวน 10 คน จากมหาวิทยาลัยเท็กซัส เพื่อปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู ผลการศึกษาปรากฏว่า ปัญหาที่ครูใหม่ส่วนมากประสบอยู่คือ ปัญหาขาดการฝึกฝนด้านการใช้อุปกรณ์การสอนจากสถาบันฝึกหัดครู ขาดการช่วยเหลือและขาดแหล่งทรัพยากร ปัญหาเวลาเรียนกับการเตรียมการสอน การวางแผนการสอน ขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงวิชาชีพ ปัญหาในการเลือกใช้วิธีสอนส่วนมากครูชอบใช้วิธีบรรยาย และมีปัญหาไม่ได้รับการฝึกในด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรเท่าที่ควร

ชิม (Shim, 1967 : 5225-5226) ได้ศึกษาลักษณะ 4 อย่างของครูคือ เกรดเฉลี่ยผลการเรียน ปริญาบัตร วุฒิ และประสบการณ์ของครูว่าจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนภายใน 5 ปีหรือไม่ โดยศึกษาจากระเบียนสะสมของนักเรียนชั้นปีที่ 6 จำนวน 124 คน และศึกษาประวัติของครูที่เคยสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-5 แล้วทดสอบหาสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาเลขคณิต ภาษา และการอ่านของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักเรียนที่เรียนกับครูได้เกรดสูงกว่า 2.50 จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านภาษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่ได้เกรดต่ำกว่า 2.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- 2) นักเรียนที่เรียนกับครูที่ไม่มีปริญญา จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่มีปริญญา

3) นักเรียนที่เรียนกับครูที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 10 ปี

จากการศึกษาเห็นว่า ระดับการศึกษาและประสบการณ์ของครู เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแตกต่างกัน เมื่อครูนำหลักสูตรไปใช้จึงทำให้ผลการเรียนของนักเรียนแตกต่างกัน

นอกจากนี้ แลนเจนบัค (Langenbach, 1972 : 35-38) ได้วิจัยเกี่ยวกับเจตคติของครูที่มีต่อการใช้และการวางแผนพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครูที่มีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตรได้คะแนนสูงกว่าพวกที่ไม่มีส่วนร่วม ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการสอนมีอิทธิพลต่อเจตคติของครู นอกจากนี้ยังพบว่าครูที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร จะมีเจตคติทางบวกต่อการใช้และการวางแผนหลักสูตรมากกว่าครูที่ไม่มีประสบการณ์หรือไม่มีส่วนร่วม, ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของโจฮันเซน (Johansen, 1967 : 82) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของการรับรู้ของครูกับการตัดสินใจใช้และส่งเสริมหลักสูตรในท้องถิ่น โดยให้ครู 195 คน ที่สุ่มจากโรงเรียนทั้งสี่ระดับของรัฐอิลลินอยตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้ส่งเสริมและแนะนำไปปฏิบัติได้ดีกว่าครูที่ไม่มีส่วนร่วม และโจฮันเซน ยังชี้ให้เห็นความสำคัญของครูว่าเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการวางแผนพัฒนาหลักสูตร

เรแกน และลีทวูด (Regan and Leithwood, 1974 : 10-64) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรสำเร็จรูปสำหรับนักเรียนอนุบาลในเมืองออนตาริโอ (Ontario) ประเทศแคนาดา โดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถามพบปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรดังนี้

- 1) ปัจจัยเกี่ยวกับครู ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เจตคติต่อหลักสูตร ปรัชญาเกี่ยวกับหลักสูตร
- 2) ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ ความชัดเจนของหลักสูตร การฝึกอบรมผู้ปฏิบัติ การเผยแพร่แนวความคิดแนวปฏิบัติ การนิเทศและติดตามผล และการให้ข้อมูลย้อนหลัง
- 3) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหาร และการนิเทศติดตามผล
- 4) ปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียน ได้แก่ นิสัยและความสามารถของนักเรียน ทศนคติของนักเรียนต่อกิจกรรมหลักสูตร
- 5) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ เจตคติของผู้ปกครองต่อหลักสูตร

จากการศึกษาเอกสาร วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว บุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การเรียนการสอน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาได้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนต้องมีการเตรียมความพร้อม มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความสามารถในการใช้สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนความสามารถในการวัดผลและประเมิน และมีการนิเทศและติดตามผล